

A. Strateški in dolgoročni cilji prejemnika, ukrepi za njihovo doseg, ciljne in izhodiščne vrednosti ter kazalniki prejemnika, s katerimi spremlja doseganje ciljnih vrednosti

Opis

Raziskovalni program *Kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin na slovenskem ozemlju v 20. stoletju* črpa svoj znanstveni potencial iz unikatno strukturirane zgodovine slovenskega etničnega ozemlja v t. i. »kratkem 20. stoletju« (1914–1989), saj so se v tem času na tem območju zvrstili vse najpomembnejše oblike evropskih totalitarnih in avtoritarnih režimov. Posledično je zgodovinsko raziskovanje zgodovine slovenskega ozemlja v 20. stoletju izjemno plodno iz vidika preučevanja geneze in značilnosti totalitarnih in avtoritarnih režimov, predvsem pa najrazličnejših oblik utrjevanja njihove oblasti in poskusov družbene preobrazbe, med katerimi izstopa tako fizično kot simbolno nasilje nad vsemi resničnimi in domnevnimi režimskimi nasprotniki. V prejšnjih obdobjih izvajanja raziskovalnega programa je raziskovalna skupina že uspešno izvedla nekatere pionirske raziskave na področju proučevanja zgodovine totalitarnih režimov na Slovenskem, predvsem z vidika bazičnih raziskav evidentiranja nasilja med 2. svetovno vojno. V tem oziru lahko izpostavimo predvsem študije na področju proučevanja revolucionarnega nasilja med 2. svetovno vojno, saj je raziskovalna skupina začela s sistematičnim raziskovanjem tozadavnega dogajanja po posameznih slovenskih regijah. Poleg tega so člani programske skupine objavili tudi vrsto drugih prelomnih študij na tem področju, npr. o usodi judovskih skupnosti na slovenskem etničnem ozemlju v 20. stoletju ter o preganjanju Katoliške Cerkve med in po koncu 2. svetovne vojne. Rezultati raziskav so bili objavljeni v številnih domačih in tujih znanstvenih publikacijah.

Raziskovalni program predstavlja osrednji raziskovalni steber delovanja Študijskega centra za narodno spravo ter s tem izpolnjuje eno od njegovih glavnih nalog, kot mu jih je v ustanovnem aktu zadal ustanovitelj, tj. Vlada Republike Slovenije. Skladno s tem člani raziskovalne skupine pod vodstvom dr. Renata Podbersiča (raziskovalno skupino poleg njega trenutno sestavljajo še: dr. Tamara Griesser Pečar (upokojena raziskovalka), dr. Jelka Piškurič, dr. Mateja Čoh Kladnik, dr. Damjan Hancič, dr. Matevž Tomšič, dr. Matic Batič, dr. Tomaž Ivešič, dr. Pavlina Bobič, dr. Matej Avbelj, dr. Jernej Letnar Černič, mlada raziskovalka Špela Chomicki ter tehnični sodelavki Mirjam Dujo Jurjevčič in Neža Strajnar) posvečajo veliko pozornosti ukrepom za dodatno valorizacijo raziskovalnega programa, da bi raziskovalna skupina lahko še povečala prebojnost in odmev svojih raziskav, njihov odmev v javnosti ter vzpostavila nove oblike sodelovanja z raziskovalci in raziskovalnimi institucijami zunaj slovenskih meja.

Za doseg teh ciljev so bili izoblikovani strateški in dolgoročni cilji programa, ki jih tematsko gledano lahko razvrstimo v tri skupine, in sicer v skupino ciljev, ki služijo 1) znanstveni odličnosti, 2) družbenim in gospodarskim vplivom ter 3) mednarodni vpetosti programske skupine. Za doseg teh ciljev so bili oblikovani konkretni ukrepi, prav tako pa tudi kazalniki, s pomočjo katerih se lahko v postopkih notranje in zunanje evalvacije empirično preverja uspešnost doseganja ciljev. V nadaljevanju podajamo pregled ciljev na vseh treh področjih, z njimi povezanih ukrepov in kazalnikov.

1. ZNANSTVENA ODLIČNOST

Raziskave SCNR so usmerjene v preučevanje sodobne slovenske zgodovine s posebnim poudarkom na zgodovini avtoritarnih in totalitarnih režimov. Osrednji namen raziskav je namenjen odkrivanju novih plasti zgodovine oz. preseganju dosedanjega stanja raziskav, tako v smislu odpiranja raziskovalnih tematik, ki jih slovensko in mednarodno zgodovinske pisje še nista podrobneje obravnavala (t. i. bazične študije), kot tudi v smislu uvajanja novih raziskovalnih pristopov, s pomočjo katerih lahko na novo osvetlimo empirično že znane vidike zgodovinskega razvoja. Končno raziskovalna skupina stremi tudi k povezovanju obeh področij, zlasti pa uvajanju interdisciplinarnosti, kar se pogosto kaže kot nujno, saj številnih kompleksnih področij raziskav ne moremo ustrezno razumeti in predstaviti zgolj s pomočjo »klasične« vzročno-posledične narativne analize.

Raziskave, povezane z različnimi vidiki zgodovine totalitarnih in avtoritarnih režimov v Evropi, predstavljajo enega najpomembnejših tematskih sklopov mednarodne zgodovinske produkcije. Zgodovinska obravnava totalitarnih režimov in njihovega kršenja človekovih pravic skozi 20. stoletje je doživela in še doživlja številne spremembe. V metodološkem oziru je pri tem opazen zlasti premik od raziskav, zasnovanih v nacionalnem ključu, k transnacionalnosti oz. raziskavam, ki poudarjajo primerjave, povezave in omrežja. Zgodovinske pisje v zadnjih desetletjih tako zaznamuje prehod od nacionalno-centričnega fokusa k perspektivi transnacionalnosti. Omenjeni preskok se kaže kot posebno relevanten tudi za raziskovalni fokus raziskovalnega programa, saj zaradi že poudarjenega sobivanja vseh treh totalitarnih režimov na današnjem slovenskem ozemlju, ki so delno izvirali iz drugih politično-kulturnih okolij, delno pa tudi vplivali drug na drugega, k zgodovini tega pojava ne moremo pristopiti zgolj s stališča nacionalne države, temveč moramo upoštevati širši kontekst. Posledično imajo naše raziskave velik potencial za globlje primerjalno utemeljeno razumevanje nasilja in drugih oblik kršenja človekovih pravic, značilnega za vse tri totalitarne režime, pa tudi za njihovo medsebojno prepletanje, vsaj na ravni posameznih političnih in kulturnih akterjev. Zgodovinske pisje zaznamuje tudi izrazita razširitev tematskega fokusa. Od politično-nacionalne zgodovine se je posebej v zadnjih desetletjih izrazito usmerilo h kulturnozgodovinskimi raziskavam, kamor med drugim sodijo študije spomina, reprezentacije različnih političnih ideologij in identitet ter, raziskave vsakdanjega življenja. Skladno s tem se tudi delovanje programske skupine čedalje bolj usmerja k tovrstnim raziskavam.

Prvi strateški cilj raziskovalnega programa naslavlja pravkar omenjene spremembe v zgodovinsko pisje, saj zadeva uvajanje novih metodoloških pristopov ter raziskovalnih področij. Na ta način se bo programska skupina še dodatno profilirala kot prodorno raziskovalno jedro. Za uspešno izvedbo strateškega in dolgoročnega cilja so predvideni naslednji ukrepi:

- Redne notranje in zunanje evalvacije, ki vključujejo institucionalno samoevalvacijo znanstveno raziskovalne dejavnosti (Komisija za izvajanje postopkov spremljanja, vrednotenja in nadzora raziskovalnih programov ter za izbor mentorjev in mladih raziskovalcev (KRPM), ki deluje v okviru Študijskega centra za narodno spravo) ter evalvacijo raziskovalnih programov in projektov (vodilni delavci, vodje programov in projektov ter mednarodni znanstveni svetovni odbor). Redne notranje in zunanje evalvacije bodo spremljale znanstveno uspešnost programskih in projektnih skupin. Ukrep poteka periodično.
- Krepitev obstoječih raziskovalnih programov in projektov, ki bo potekala v skladu z rezultati evalvacije. Izvajanje tega ukrepa vključuje: iskanje možnosti za dodatno financiranje in zaposlovanje, ki spodbujata odpiranje novih tematik, interdisciplinarnost in vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje; razvoj novih raziskovalnih področij v navezavi na obstoječe programe in projekte; izvajanje programa mladih raziskovalcev. Ukrep poteka kontinuirano.

c) Dvig odmevnosti raziskovalnih dosežkov: Odmevnost dosežkov že sedaj dokazuje kakovostna umestitev člankov, saj se številni po metodologiji ARIS uvrščajo med izjemne dosežke (A") in zelo kvalitetne dosežke (A'). Vzpostavljeni so mehanizmi za spodbujanje raziskovalcev k izboljšanju raziskovalnih dosežkov (interni pravilniki o raziskovanih nazivih in napredovanju, medinstitucionalno in mednarodno sodelovanje, spodbujanje odprte znanosti, spodbujanje raziskovalcev k objavi znanstvenih prispevkov v revijah z visokim faktorjem vpliva, spodbujanje raziskovalcev k aktivnemu delovanju v slovenskem in v mednarodnem prostoru, k sodelovanju na znanstvenih srečanjih ter k vključevanju v raziskovalne projekte), ki jih zavod že izvaja in jim bo posebno pozornost posvečal tudi v prihodnje. Ukrep poteka kontinuirano.

Uspešnost doseganja strateškega in dolgoročnega cilja ter ukrepov merimo z naslednjimi kazalniki:

- a) Število znanstvenih objav, pri čemer se upoštevajo objave, katalogizirane kot 1.01, 1.02, 1.16 in 2.01 v skladu z metodologijo slovenskega Instituta informacijskih znanosti (IZUM), ki se uporablja v sistemu SICRIS. Izhodiščna vrednost v prvem letu izvajanja programa (2022) je bila 40 tovrstnih objav, do konca obdobja raziskovalnega programa pa je načrtovana ciljna vrednost 240 enot.
- b) Število pridobljenih točk v sistemu SICRIS. Izhodiščna vrednost vseh točk članov programske v prvem letu izvajanja programa (2022) je bila 3.064,56 točk, ciljna vrednost pa vsaj 18.400 SICRIS točk.
- c) Število članov programske skupine, pri čemer upoštevamo zaposlitve tako raziskovalcev (vključno z mladimi raziskovalci) kot tudi tehničnega osebja. Število zaposlenih članov programske skupine je razvidno iz baze podatkov SICRIS. Izhodiščna vrednost v prvem letu izvajanja programa (2022) je bila 12, ciljna vrednot je 13.

2. DRUŽBENI IN GOSPODARSKI VPLIV

Drug tematski sklop strateških in dolgoročnih ciljev programa zadeva družbene in gospodarske vplive. Glede na raziskovalno področje so relevantni predvsem družbeni vplivi raziskovalne dejavnosti v okviru programa, pri čemer raziskovalni program naslavlja številne izjemno aktualna družbena vprašanja, s katerimi se slovenski prostor sooča že vrsto let. Nerazčiščen odnos do preteklosti močno obremenjuje slovenski javni prostor in prispeva k vedno očitnejši polarizaciji družbe. Rešitev tega problema ni v zamolčevanju neprijetnih vidikov preteklosti, temveč v dvigu ravni družbenega diskurza, kjer lahko pomembno vlogo odigra prav neobremenjen zgodovinski pristop. Rezultati raziskav programske skupine prispevajo k ideološko in politično neobremenjeni razpravi o dogajanju in procesih med drugo svetovno vojno in po njej ter vplivajo na zavest o nujnosti spoštovanja temeljnih človekovih pravic in svoboščin, predvsem z namenom, da se take kršitve ne bi več ponovile. Rezultate dela nameravamo širiti s pomočjo nacionalnih in regionalnih medijev (v obliki intervjujev in drugih oddaj na televiziji in radiu), pa tudi v obliki javnih predavanj in okroglih miz. Na ta način bodo raziskovalne dejavnosti in rezultati raziskovalnega programa dostopni širši javnosti. Ključni cilj je razširiti prepoznavnost SCNR ter rezultatov dela njegovih raziskovalcev, hkrati pa prispevati tudi k ideološko in politično neobremenjeni razpravi o preteklih dogodkih in procesih.

Drug strateški cilj na tem področju zadeva večjo odmevnost raziskav v mednarodni akademski sferi. Vodstvo zavoda in člani raziskovalne skupine so zasnovali temu ustrezno diseminacijsko strategijo, ki vključuje različne korake. Prvi zadeva valorizacijo znanstvene revije *Dileme: razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine*, ki jo izdaja SCNR, njen glavni urednik pa je vodja programa dr. Renato Podbersič. V letu 2021 smo uspeli revijo *Dileme* vpisati v priznano mednarodno bibliografsko bazo ERIH Plus (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences). Leta 2023 je bila revija *Dileme* sprejeta še v mednarodno bazo Scopus, s čimer se je uvrstila ob bok najpomembnejšim znanstvenim revijam v svetovnem merilu. To je bil tudi eden izmed srednjeročnih ciljev SCNR od leta 2021. V prihodnjih letih načrtujemo nadaljnjo valorizacijo revije, da bi se ta uvrstila v prvo četrtino najuspešnejših znanstvenih revij na področju zgodovinopisja. Trenutno so *Dileme* uvrščene v drugo četrtino glede na vrednotenje SNIP.

Odločilno vlogo pri zagotavljanju večje odmevnosti raziskav in strokovni javnosti igrajo tudi principi odprte znanosti in odprtega dostopa do rezultatov. V skladu s tem revija *Dileme* izhaja na način odprtega dostopa, pa tudi sicer so člani programske skupine spodbujeni k objavam svojih znanstvenih rezultatov v odprtem dostopu, pri čemer stroške objav krijemo s pomočjo prijav na vsakokratnih razpisih ARIS za povrnitev stroškov.

Člani programske skupine končno večji strokovni odmev svojega dela zagotavljajo tudi z organizacijo mednarodnih znanstvenih dogodkov (konferenc, delavnic, vabljenih predavanj itd.) ter preko udeležb na tovrstnih dogodkih v tujini. Pri organizaciji strokovnih srečanj pogosto sodelujemo z drugimi sorodnimi institucijami, pa tudi na dogodke, ki potekajo zgolj v organizaciji SCNR redno vabimo goste iz mednarodnega okolja.

Za uspešno izvedbo strateških in dolgoročnih ciljev na tem področju so predvideni naslednji ukrepi:

- a) Izobraževalna in muzejska dejavnost v zaporniških celicah na Beethovnovi 3: Zaporniške celice v stavbi na Beethovnovi ulici 3 v Ljubljani so bile leta 2007 razglašene za kulturni spomenik državnega pomena. SCNR kot upravitelj prostorov se je odločil, da bo v njih pripravil razstavo o zaporih in drugih kazenskih ustanovah na področju Slovenije po drugi svetovni vojni, pri čemer je prišlo do sinergije z delovanjem raziskovalnega programa. Članici programske skupine dr. Jelka Piškurić ter dr. Mateja Čoh Kladnik sta v sklopu priprav celostne predstavitve zaporniških celic na Beethovnovi 3 v Ljubljani raziskali zgodovino stavbe ter se od leta 2022 intenzivno posvečali raziskovanju sistema zaporov in kazenskih ustanov, kamor so bile vključene tudi omenjene celice. Na tej podlagi je nastala razstava, ki je umestila zaporniške celice v kazenski sistem Ljubljane v prvih letih po vojni. Poleg tega razstava predstavlja kršenje človekovih pravic v prvih letih po drugi svetovni vojni ter popravo krivic v obdobju po osamosvojitvi Republike Slovenije. Odprtje stalne razstave v celicah je predvideno spomladi 2025. Razstava bo odprta za širšo javnost s poudarkom na šolskih skupinah, prostor bo služil tudi za organizacijo dogodkov, občasnih razstav in predavanj. Ukrep poteka kontinuirano.
- b) Promocija znanstvenih in razvojnih dosežkov v splošni javnosti ter popularizacija znanosti: vodstvo zavoda in raziskovalci kontinuirano izvajajo promocijo znanstvenih dosežkov, ki pripomore k dvigu ravni družbenega diskurza (diseminacija raziskovalnega dela v nacionalnih in regionalnih medijih ter na drugih javnih dogodkih). Ukrep poteka kontinuirano.
- c) Širjenje rezultatov raziskav med strokovno javnostjo: Organizacija znanstvenih srečanj, sodelovanje raziskovalcev na drugih znanstvenih srečanjih, prenos rezultatov raziskav v pedagoški proces, usposabljanje mladih raziskovalcev. Ukrep poteka kontinuirano.
- d) Vzpostavitev repozitorija oziroma vključitev v nacionalni portal odprte znanosti: V skladu s principi odprte znanosti, ki stremi k čim boljši in čim širši dostopnosti do znanstvenih podatkov in rezultatov raziskav ter njihovi ponovni uporabi, ter v skladu s principi digitalne humanistike, je eden od

strateških ciljev SCNR odprt dostop do znanstvenoraziskovalnega opusa njegovih raziskovalcev. Predvidena je vzpostavitev odprto-dostopnega repozitorija oz. vključitev v nacionalni portal odprte znanosti. Ukrep poteka kontinuirano.

Uspešnost doseganja strateškega in dolgoročnega cilja ter ukrepov merimo z naslednjimi kazalniki:

- a) Število nastopov na konferencah in v medijih in drugih javnih dogodkih, pri čemer upoštevamo dogodke s tipologijo 1.08, 1.12, 1.22, 2.19, 3.11, 3.14, 3.15 v skladu z metodologijo slovenskega Instituta informacijskih znanosti (IZUM), ki se uporablja v sistemu SICRIS. Izhodiščna vrednost (v letu 2022) je bila 54 nastopov, ciljna vrednost pa je 324 nastopov.
- b) Število organiziranih mednarodnih znanstvenih konferenc ter drugih strokovnih dogodkov, tj. dogodkov organiziranih s strani SCNR, na katerih sodelujejo strokovnjaki iz drugih držav. Izhodiščna vrednost (v letu 2022) je bila 1, ciljna vrednost pa je 6.
- c) Število pripravljenih razstav in katalogov razstave, pri čemer upoštevamo dogodke s tipologijo 2.17 in 3.12 v skladu z metodologijo slovenskega Instituta informacijskih znanosti (IZUM), ki se uporablja v sistemu SICRIS. Izhodiščna vrednost (v letu 2022) je bila 0, ciljna vrednost je 2.

3. MEDNARODNA VPETOST

SCNR v skladu s svojo vizijo stremi k intenzivni vpetosti v mednarodno raziskovalno okolje. Vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje omogoča izmenjavo raziskovalnih spoznanj in izkušenj, lažje publiciranje v tujih revijah ter nove možnosti za projektna sodelovanja. Čeprav je SCNR s svojo mrežo sodelovanj že pred začetkom izvajanja raziskovalnega programa bil pozicioniran v domačem in mednarodnem prostoru, je raziskovalno doslej ostal večinoma vpet v slovenski prostor. S svojo strategijo zato želimo okrepiti, povezati in strateško nadgraditi dosedanje aktivnosti raziskovalcev ter na tej osnovi utrditi prepoznavnost inštituta tudi v mednarodnem okolju. V preteklosti si je SCNR že prizadeval za bilateralne projekte (npr. projekt »Od Jugoslavije do Jugoslavije: Primerjalni pristop k slovenski in srbski sodobni zgodovini«, ki ga je prijavil v sodelovanju z Institutom za savremenu istoriju iz Beograda, v katerem se je nameraval posvetiti preučevanju različnih tematik slovensko-srbskih odnosov v obdobju obstoja prve in druge jugoslovanske države od leta 1918 do razpada leta 1991) in to usmeritev želi ohranjati tudi v prihodnje.

Končni dolgoročni cilj SCNR je, da bi se še bolj uveljavil kot prepoznavno akademsko jedro za preučevanje totalitarizmov ter kršenja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ne le v slovenskem, temveč tudi v mednarodnem prostoru. Na ta način bodo lahko raziskovalci še poglobili poznavanje in apliciranje sodobnih metodoloških pristopov, po drugi strani pa tudi prenesli rezultate svojega dela v nove znanstvene sredine. Končni cilj tega ukrepa je tako vpetost v znanstveni dialog.

Za uspešno izvedbo strateškega in dolgoročnega cilja Intenzivno vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje so predvideni naslednji ukrepi:

- a) Vzdrževanje obstoječih mednarodnih mrež, ki so bile vzpostavljene s podpisi sporazumov o sodelovanju (*Institut za savremenu istoriju* iz Beograda in *Hrvatski institut za povijest* iz Zagreba). Iskanje strateških partnerjev in tesnejših povezav s sorodnimi institucijami preko članstva v mednarodnih mrežah (Platforma evropskega spomina in vesti). Na podlagi podpisanih dogovorov in obstoječih stikov s tujimi inštituti načrtujemo organizacijo skupnih znanstvenih srečanj in prijavo skupnih raziskovalnih projektov. Ukrep poteka kontinuirano.
- b) Krepitev dialoga z mednarodno humanistiko: vključitev in sodelovanje v novih mednarodnih raziskovalnih infrastrukturah preko bilateralnih projektov ter preko sodelovanja na mednarodnih znanstvenih srečanjih, spodbujanje raziskovalnih obiskov v tujini, vključevanje gostujočih raziskovalcev v delo SCNR. Ukrep poteka kontinuirano.

Uspešnost doseganja strateškega in dolgoročnega cilja ter ukrepov merimo z naslednjimi kazalniki:

- a) Število prijavljenih skupnih projektov, pri čemer upoštevamo tako bilateralne projekte, financirane s strani ARIS, kot tudi druge projekte, financirane s strani raziskovalnih agencij drugih držav ter privatnih fundacij ter instrumentov Evropske unije (npr. Marie Skłodowska-Curie Actions). Izhodiščna vrednost (v letu 2022) je bila 1, ciljna vrednost je 6.
- b) Število organiziranih skupnih znanstvenih srečanj, kot so konference, posveti, okrogle mize gostujoča predavanja, pri čemer upoštevamo tiste dogodke, kjer SCNR sodeluje z vsaj eno partnersko organizacijo iz katere od drugih držav. Izhodiščna vrednost (v letu 2022) je bila 1, ciljna vrednost je 6.

Preglednica 1

Zap. št. cilja	Naziv strateškega in dolgoročnega cilja	Uvrstitev cilja v kategorijo/e: (1) znanstvena odličnost, (2) družbeni in gospodarski vpliv, (3) mednarodna vpetost	Ukrep za doseganje cilja	Kazalnik za spremljanje doseganja ciljne vrednosti	Izhodiščna vrednost (2022)	Ciljna vrednost (2027)	Komentar
1	Nove raziskave in uvajanje novih metodoloških pristopov ter raziskovalnih področij	Znanstvena odličnost	Znanstvene objave	Št. znanstvenih objav (1.01, 1.02, 1.16, 2.01)	40	240	
2	Nove raziskave in uvajanje novih metodoloških pristopov ter raziskovalnih področij	Znanstvena odličnost	Znanstvene objave	Št. SICRIS točk	3.064,56 SICRIS točk	18.400 SICRIS točk	
3	Nove raziskave in uvajanje novih metodoloških pristopov ter raziskovalnih področij	Znanstvena odličnost	Krepitev obstoječih raziskovalnih programov	Št. članov	12	13	
4	Diseminacija v akademsko in neakademsko javnost	Družbeni in gospodarski vpliv	Izobraževalna in muzejska dejavnost	Št. pripravljenih razstav in katalogov razstav 2.17 in 3.12	0	2	
5	Diseminacija v akademsko in neakademsko javnost	Družbeni in gospodarski vpliv	Št. nastopov na konferencah in v medijih in drugih javnih dogodkih	Št. dogodkov pod tipologijo 1.08, 1.12, 1.22, 2.19, 3.11, 3.14, 3.15	54	324	
6	Diseminacija v akademsko in neakademsko javnost	Družbeni in gospodarski vpliv	Organizacija mednarodne znanstvene konference	Št. organiziranih konferenc	1	1	
7	Intenzivno vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje	Mednarodna vpetost	Organizacija skupnih znanstvenih srečanj	Št. dogodkov (konference, posveti, znanstvena srečanja, gostujoča predavanja ...)	1	6	
8	Intenzivno vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje	Mednarodna vpetost	Prijave skupnih projektov	Št. projektnih prijav	1	6	Upoštevam pri prijavi na bilateralne projekte na razpisih ARIS ter na MSCA projekte

B. Razvojni cilji prejemnika, ukrepi za njihovo doseganje, ciljne in izhodiščne vrednosti ter kazalniki, s katerimi spremlja doseganje ciljnih vrednosti

Opis

Razvojni cilji raziskovalnega programa se navezujejo na strateške in dolgoročne cilje, saj slednje prvi pomembno dopolnjujejo in v določenih segmentih nadgrajujejo.

Razvojni cilji raziskovalnega programa so naslednji:

- Prijava novih raziskovalnih projektov na ARIS.** S prijavi novih raziskovalnih projektov so člani raziskovalne skupine posegli v še neraziskana področja zgodovine totalitarnih in avtoritarnih režimov na naših tleh v 20. stoletju. S skrbno pretehtano vsebino in inovativnimi metodološkimi pristopi nove projektne tematike pomembno osvetljujejo specifične dileme, ki so vezane na raziskavo kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin na slovenskem ozemlju v 20. stoletju. Cilj prijavljanja tovrstnih raziskovalnih projektov je poleg uspešne izvedbe tudi dosega znanstvene odličnosti, ki bo obenem dodala nespregledljivo vrednost raziskovalnemu programu kot primarnemu tematskemu ogrodju za nove sorodne raziskave. Ob tem je smiselno poudariti število dosedanjih prijav kot kazalnik za spremljanje doseganja ciljne vrednosti; število prijav, ki kaže na vpetost programske skupine, se je v letih delovanja z 1 (izhodiščna vrednost 2022) povečalo na 4 (2024) uspešno pridobljenih projektov, od tega 1 projekt na ARIS in 3 projekti na Uradu vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Prav tako je potrebno poudariti, da je SCNR v prijavljanje novih raziskovalnih projektov vključen tudi kot partnerska institucija.
- Internacionalizacija.** Razvojni cilj SCNR je čim intenzivnejše vključevanje članov raziskovalne skupine v mednarodno raziskovalno okolje ter s tem krepitev znanstvenega dialoga z mednarodno humanistiko. V obdobju trajanja raziskovalnega programa je bil SCNR vpet v mednarodno znanstveno izmenjavo v obliki aktivnega sodelovanja članov na uglednih mednarodnih znanstvenih konferencah in posvetih, hkrati pa je SCNR sam organiziral mednarodna znanstvena srečanja in konference z udeležbo vrhunskih vabljenih predavateljev iz Slovenije in tujine. V kontekst mednarodne izmenjave oz. internacionalizacije sodijo tudi javne predstavitve znanstvenih publikacij, ki so jih v Sloveniji ali v tujini objavili člani raziskovalnega programa. Tako je potrebno izpostaviti odmevno predstavitev znanstvene monografije dr. Tomaža Ivešiča z naslovom *The Rise and Fall of Communist Yugoslavia: Soft Nation-Building in Yugoslavia*, ki je bila leta 2024 izdana pri ugledni britanski založbi Routledge. Člana programske skupine sta kot urednika znanstveno-kritične izdaje dnevniških zapiskov Virgila Ščeka (*Dnevniški zapiski, 1909-1933*) organizirala uspešno predstavitev knjige v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu in Gorici v Italiji. Prav tako so v času trajanja raziskovalnega programa redno potekale mednarodne znanstvene izmenjave na podlagi podpisanega sporazuma o sodelovanju s hrvaškim Institutom za povijest in srbskim Institutom za savremenu historiju. Izmenjava s hrvaškim Institutom je obsegala organizacijo znanstvenega posveta »Desetlečje promjena: Hrvatska i Slovenija 1980-ih« v Zagrebu 14. novembra 2024, na katerem so aktivno sodelovali trije člani programske skupine, medtem ko so nekateri sodelavci hrvaškega Instituta kot referenti gostovali na dveh mednarodnih konferencah v organizaciji SCNR, in sicer leta 2023 in 2024. V okviru sporazuma so nato sodelavci zagrebskega Instituta na SCNR leta 2024 v Ljubljani predstavili tudi izbor svojih najnovejših znanstvenih monografij.

Z beograjskim Institutom za savremenu historiju je SCNR bilateralni sporazum o znanstvenem sodelovanju podpisal leta 2022. Rezultat le-tega je bila predstavitev znanstvenih monografij beograjskih sodelavcev na SCNR in predstavitev znanstvenih monografij sodelavcev programa v Beogradu. Poleg tega so nekateri raziskovalci Instituta za savremenu historiju sodelovali na dveh mednarodnih konferencah SCNR leta 2023 in 2024. Znanstvene izmenjave so v navedenih primerih vključevale tudi raziskovalno delo zgodovinarjev vseh treh institucij v arhivih držav podpisnic mednarodnega sodelovanja in vključitev posameznih članov programske skupine SCNR v uredništva znanstvenih publikacij omenjenih inštitutov.

Poleg omenjenih oblik mednarodnega sodelovanja je za SCNR ključnega pomena prijava raziskovalnih projektov v okviru EU znotraj ukrepa »Obzorja«. Na ta način se širijo tako raziskovalne iniciative članov raziskovalnega programa, ki intenzivno sodelujejo pri snovanju temeljnih projektov, tematsko povezanih z novimi metodološkimi prijemi. Struktura zgodovine na Slovenskem je zaradi simultane navzočnosti vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov 20. stoletja edinstvena in sestavlja izjemno pomembno mrežo ideoloških stičišč, medsebojnih presekov in odbojev, kar omogoča izvirno komparativno perspektivo na akutne probleme dobe. Poleg tega je ideološka oz. politična struktura teh režimov na slovensko ozemlje prihajala izza njegovih meja, zaradi česar zgodovinska analiza pravzaprav ni mogoča brez transnacionalnega pristopa. Zgodovinopisje namreč logično povezuje vzroke in posledice socialnih in političnih prelomov v kontekstu mednarodnih dogodkov in presečišč najvplivnejših ideoloških gibanj (pa tudi ljudi). Tako primerjalni kot transnacionalni vidiki proučevanja zgodovine druge svetovne vojne kakor tudi študij socioloških fenomenov, ki so povezali oba svetovna konflikta v dobi ekstremov, so torej integralni del internacionalizacije raziskovalnega programa SCNR in nujen segment razvojnih ciljev Zavoda. V okviru ukrepa »Obzorja« je cilj do konca trajanja programa leta 2027 prijava 4 raziskovalnih projektov, ki bodo transnacionalni in obenem s fokusom na doslej malo znanih vidikih zgodovinskih erupcij v dobi svetovnih vojn ter s tem kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin na Slovenskem.

3. Zbiranje podatkov in ustvarjanje baz. Tovrstno zbiranje in ustvarjanje je integralni del raziskovalnega programa, saj daje osnovo za historiografsko delo in znanstveno analizo ključnih fenomenov obravnavanega obdobja. Cilj je družbeni in gospodarski vpliv, kar ga naravno umešča ob bok strateškemu cilju raziskovalnega programa, ki zadeva prenos oz. diseminacijo novih raziskovalnih spoznanj. Zbiranje podatkov in ustvarjanje podatkovnih baz je pomembno za natančnejše razumevanje prelomnih zgodovinskih dogodkov in je del izobraževanja mlajših generacij zgodovinarjev in zgodovinarok. Od leta 2021 v okviru programa poteka izobraževanje mlade raziskovalke in doktorske kandidatke, poleg tega pa nekateri člani programske skupine delujejo v visokošolskem okolju in na ta način bazo podatkov oz. rezultate raziskav, ki jih ti omogočajo, neposredno prenašajo v pedagoški proces. Vpliv na družbo je predvsem v osveščanju akademske in neakadske javnosti o manj znanih platih zgodovine totalitarnih in avtoritarnih režimov 20. stoletja, posebnosti slovenskega prostora in s tem preraščanju predsodkov in vzgoji za sočutno približevanje najbolj travmatičnim poglavjem slovenske preteklosti. Preseganje ideoloških zamejenosti in odprtost za družbeni diskurz je nujno za neobremenjen historiografski pristop. Zbiranje podatkov ima tudi namen osveščanja neakadske javnosti o delu in poslanstvu SCNR ter s tem doseganju pomembnega družbenega cilja: spoštljiv javni dialog o kršitvah človekovih pravic in temeljnih svoboščin z namenom, da se te ne bi več ponovile. Družbeni vpliv je bil dosežen tudi s pomočjo diseminacije rezultatov dela programske skupine preko nacionalnih in regionalnih medijev (npr. v obliki intervjujev in drugih oddaj po radiu in televiziji), pa tudi v obliki javnih predavanj in okroglih miz. Na ta način so bili raziskovalni rezultati programske skupine posredovani najširšemu krogu ljudi. Ukrep za doseg tega razvojnega (oz. družbenega) cilja je bilo torej zbiranje podatkov in vzdrževanje baz; kazalnik za spremljanje uspešnosti je število novih podatkovnih baz; izhodiščna vrednost leta 2022 je bila 3, ciljna vrednost leta 2027 pa 6 podatkovnih baz. Trenutno obstoječe baze podatkov na SCNR so naslednje: Baza podatkov nekdanjih političnih obsojencev, Zakladnica spominov, zbirka Dokumentov krajevnih t.i. Pučnikovih komisij o povojnem nasilju, digitalizirani zasebni arhivi (4).

Preglednica 2

Zap. št. cilja	Naziv razvojnega cilja	Uvrstitev cilja uvrstitev cilja v kategorijo/e: (1) znanstvena odličnost, (2) družbeni in gospodarski vpliv, (3) mednarodna vpetost	Ukrep za dosego cilja	Kazalnik za spremljanje doseganja ciljne vrednosti	Izhodiščna vrednost (2022)	Ciljna vrednost (2027)	Komentar
1	Prijava novih projektov	Znanstvena odličnost	Prijava novih projektov na ARIS	Št. prijav	1	6	Upoštevamo tudi prijave projektov, pri katerih SCNR deluje kot partnerska institucija
2	Internacionalizacija	Mednarodna vpetost	Prijave projektov v okviru ukrepa Obzorja	Št. prijav	0	4	MSCA, ERC
3	Zbiranje podatkov in ustvarjanje podatkovnih baz	Družbeni in gospodarski vpliv	Zbiranje podatkov in ustvarjanje podatkovnih baz	Št. novih baz	3	6	Vzpostavitev baze in klasifikacije dokumentov Komisije za popravilo krivic; Baza dokumentacija "lokalnih Pučnikovih komisij" o povojnem nasilju; digitalizacija izročenih zasebnih arhivov

C. Načrt izvajanja znanstvenoraziskovalne dejavnosti

Načrt

NAČRT IZVAJANJA ZNANSTVENORAZISKOVALNE DEJAVNOSTIPREJEMNIKA STABILNEGA FINANCIRANJA

1. VIZIJA IN POSLANSTVO ŠTUDIJSKEGA CENTRA ZA NARODNO SPRAVO

Študijski center za narodno spravo (SCNR) je bil ustanovljen leta 2008 z namenom uresničevanja javnega interesa na področju znanosti, opravljanja razvojnih, svetovalnih, koordinacijskih in izobraževalnih nalog na področju narodne sprave in proučevanja totalitarnih političnih sistemov na Slovenskem v 20. stoletju. S tem zavod ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije. SCNR poleg tega zagotavlja svetovanje Komisiji Vlade Republike Slovenije za izvajanje zakona o popravilu krivic pri reševanju in vodenju vlog. V svojem delovanju zajema Slovence v matici, narodne manjšine v Sloveniji, slovenske zamejce, izseljence in zdomce. V skladu s svojim poslanstvom, zapisanim v ustanovitvenem aktu in statutu, se vizija SCNR osredotoča na štiri glavna področja delovanja: znanstvenoraziskovalno področje, svetovanje in dokumentiranje, izobraževanje in ozaveščanje javnosti.

1.2 Znanstvenoraziskovalna dejavnost

Na področju znanstvenega raziskovanja želi SCNR postati najpomembnejša referenčna ustanova za raziskovanje zgodovine totalitarizmov in kršitev človekovih pravic na Slovenskem. Zato mora biti ne le vpet v mednarodno raziskovalno okolje, temveč mora vanj tudi aktivno posegati. Dobri odnosi in skupni projekti s sorodnimi institucijami v Zagrebu in Beogradu so zaradi skupne preteklosti prioriteta. SCNR že sedaj podpira mobilnost raziskovalcev iz Slovenije in prihod raziskovalcev iz tujine vanjo; v ta namen poteka projekt izmenjave raziskovalcev z Institutom za savremenu historijo v Beogradu, decembra 2021 pa je bil podpisan sporazum o sodelovanju, ki vključuje tudi izmenjavo raziskovalcev, s Hrvatskim institutom za povijest v Zagrebu. Kot član Platforme evropskega spomina in vesti si SCNR prizadeva tudi za tesnejše povezovanje s strateškimi partnerji, sorodnimi institucijami v Srednji in Vzhodni Evropi, s katerimi išče možnosti skupne prijave raziskovalnih projektov ter organizacije konferenc in drugih dogodkov. SCNR si bo še naprej prizadeval ohraniti obseg razširjenega raziskovalnega programa Agencije Republike Slovenije za raziskovalno in inovacijsko dejavnost (ARIS) ter poizkušal pridobiti nove projekte tako v okviru ARIS kakor na drugih razpisih (npr. sofinanciranje projektov s strani Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Urada Vlade Republike Slovenije za komuniciranje). Srednjoletno si bo SCNR prizadeval pridobiti vsaj dva evropska projekta v shemi Obzorje Evropa 2021–2027.

Raziskave SCNR so usmerjene na področja, ki so dolgoročno pomembna tako za slovensko družbo in prostor kot tudi za mednarodno okolje. Raziskave in projekti so zastavljeni interdisciplinarno, veliko prostora pa je posvečenega širjenju in promociji raziskav tako med strokovno kot splošno javnostjo.

1.2 Svetovanje in dokumentiranje

SCNR je bil leta 2008 ustanovljen tudi z namenom pomoči državljanom, še posebej žrtvam totalitarnih režimov in njihovim svojcem. SCNR namerava ostati odprta ustanova za vse žrtve totalitarizmov in njihovih svojcev, ki so nam pripravljeni zaupati svoje zgodbe, in za vse, ki potrebujejo pomoč pri iskanju odgovorov o usodi svojih bližnjih. SCNR si bo prizadeval za tesnejše sodelovanje s Sektorjem za podporo žrtvam kaznivih dejanj, in sicer z rednimi mesečnimi sestanki, ter s Komisijo Vlade Republike Slovenije za izvajanje zakona o popravilu krivic, Komisijo za reševanje vprašanj prikritih grobišč ter sektorjem za vojaško dediščino na Ministrstvu za obrambo. SCNR bo nadaljeval delo zbiranja in dokumentiranja virov (arhivsko gradivo, pričevanja itd.) za preučevanje totalitarnih sistemov na Slovenskem ter v sklopu svojega delovanja skušal zagotoviti čim bolj široko dostopnost dokumentiranega gradiva za druge raziskovalce in zainteresirano javnost, primarno kot možnost raziskovanja na sedežu institucije ter tudi z dostopnostjo gradiva prek spletne strani <https://zakladnिकासpominov-scnr.si>. SCNR bo v prihodnje svoje raziskovalne storitve nudil tudi na trgu.

1.3 Izobraževanje

SCNR se je več let zapored prijavljal na razpis Zavoda za šolstvo z dvema projektoma, ki sta bila ponujena kot del obveznih izbirnih predmetov v katalogu za srednje strokovne šole in gimnazije. Kljub temu so se šole le redko odločale za izvedbo naših predmetov. Razvoj inštitucije bo zato na tem področju šel v individualno sodelovanje z vzgojno-izobraževalnimi institucijami s ponujanjem izobraževalnih vsebin s področja zgodovine 20. stoletja, s poudarki na zgodovini totalitarizmov, kršenju človekovih pravic in svoboščin, holokavsta, preganjanja etničnih manjšin. Pri posameznih projektih pa si bo SCNR prizadeval za sodelovanje z Zavodom za šolstvo.

Kot upravitelj zaporniških celic na Beethovnovi 3 bo SCNR v njih uredil stalno razstavo s področja kazenskih ustanov v Ljubljani in kršenja človekovih pravic ter poprave krivic. Prostori, ki imajo status kulturnega spomenika, se bodo v prihodnje uporabljali kot razstavni prostor, celice bodo služile v izobraževalne namene in kot prostor, v katerem bo SCNR gostil šolske skupine, organiziral dogodke, razstave in predavanja.

1.4 Ozaveščanje javnosti

V skladu s svojim poslanstvom SCNR posega v področje javne sfere, kjer se trudi za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije. O svojem delovanju SCNR ozavešča javnost z izdajo znanstvenih monografij in znanstvene revije *Dileme: razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine* ter s pripravo razstav, predavanj in drugih dogodkov. Pomembno mesto predstavljajo radijske oddaje (Moja zgodba na Radiu Ognjišče) in spletna stran Zakladnica spominov, na kateri lahko zainteresirana javnost prisluhne posnetim ustnim pričevanjem tako žrtev totalitarnih režimov in kršenja človekovih pravic kakor tudi njihovih svojcev. SCNR si kontinuirano prizadeva ohraniti in nadgraditi dosedanje znanstveno produkcijo monografij ter povzdigniti ugled revije *Dileme* v osrednjo zgodovinsko znanstveno publikacijo v Sloveniji.

1.5 Kazalniki ključnih ciljev SCNR

V skladu s poslanstvom in zastavljeno vizijo bo SCNR zasledoval naslednje konkretne cilje:

- nadaljnji razvoj in obstanek raziskovalno močnega kadra;
- povezovanje in sodelovanje z domačimi in tujimi sorodnimi institucijami;
- prijavljanje skupnih projektov in sodelovanje pri organizaciji skupnih konferenc ter publikacij, primarno s podobnimi institucijami v Vzhodni in Srednji Evropi, še posebej z raziskovalnimi institucijami v Zagrebu in Beogradu;
- razširitev članov programske skupine P6-0380 (A), »Kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin na slovenskem ozemlju v 20. stoletju«;
- pridobitev vsaj enega projekta, financiranega s strani ARIS (temeljni raziskovalni projekt, doktorski projekt), ali enega mladega raziskovalca;
- vsakoletna pridobitev sofinanciranja s strani drugih institucij (npr. Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu);
- pridobitev dveh evropskih projektov iz sheme Obzorje Evropa 2021–2027;
- vsakoletno organiziranje mednarodne konference v sodelovanju s partnerji iz tujine;
- vsakoletni dvig ocene A1 posameznega raziskovalca v sistemu SICRIS;
- uvrstitev revije *Dileme* v prvo četrtino bibliografske baze SCOPUS; vzpostavitev stalne razstave v zaporniških celicah na Beethovnovi ter odprtje za obiskovalce.

2. STRATEŠKI IN DOLGOROČNI CILJI

Raziskovalni program »Kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin na slovenskem ozemlju v 20. stoletju« črpa svoj znanstveni potencial iz unikatno strukturirane zgodovine slovenskega etničnega ozemlja v t. i. »kratkem 20. stoletju«, saj so se v tem času na tem območju zvrstili vse najpomembnejše oblike evropskih totalitarnih in avtoritarnih režimov. Posledično je zgodovinsko raziskovanje zgodovine slovenskega ozemlja v 20. stoletju izjemno plodno iz vidika preučevanja geneze in značilnosti totalitarnih in avtoritarnih režimov, predvsem pa najrazličnejših oblik utrjevanja njihove oblasti, med katerimi izstopa tako fizično kot simbolno nasilje nad vsemi resničnimi in domnevnimi režimskimi nasprotniki.

V prejšnjih obdobjih izvajanja raziskovalnega programa je raziskovalna skupina, ki jo sestavljajo dr. Renato Podbersič (vodja programa), dr. Tamara Griesser Pečar, dr. Jelka Piškurič, dr. Mateja Čoh Kladnik, dr. Damjan Hančič, dr. Matevž Tomšič, dr. Matic Batič, dr. Tomaž Ivešič, dr. Pavlina Bobič, dr. Matej Avbelj, dr. Jernej Letnar Černič, Špela Chomicki, Mirjam Dujo Jurjevčič in Neža Strajnar, uspešno izvedla nekatere pionirske raziskave na področju proučevanja zgodovine totalitarnih režimov na Slovenskem, predvsem z vidika bazičnih raziskav evidentiranja nasilja med 2. svetovno vojno. V tem oziru lahko izpostavimo predvsem študije na področju proučevanja revolucionarnega nasilja med 2. svetovno vojno, saj je raziskovalna skupina začela s sistematičnim raziskovanjem tozadavnega dogajanja po posameznih slovenskih regijah. Poleg tega so člani programske skupine objavili tudi vrsto drugih prelomnih študij na tem področju, na primer o usodi Judov na slovenskem etničnem ozemlju v 20. stoletju ter o preganjanju Katoliške cerkve oziroma katoličanov med in po koncu 2. svetovne vojne. Rezultati raziskav so bili objavljeni v številnih domačih in tujih znanstvenih publikacijah.

V nadaljevanju bomo raziskave še poglobili oziroma jih usmerili v tiste vidike kršenja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki doslej še niso bili deležni ustrezne znanstvene obravnave. Pri tem se bo programska skupina, ki jo zaznamuje stimulativna mešanica starejših izkušenih raziskovalcev ter mlajših zgodovinarjev, pa tudi njen interdisciplinarni značaj, posluževala sodobnih metodoloških pristopov. Iz tega razloga rezultati ne bodo relevantni zgolj za slovensko zgodovinsko oz. humanistiko, temveč se bodo vpenjali tudi v mednarodni znanstveni dialog.

Poleg omenjenega programa raziskovalci SCNR izvajajo tudi projekt »Med tradicijo in moderno: slovenski katoliški intelektualci in narodnostno vprašanje v transnacionalni perspektivi (1848–1948)«, obravnava odnos med katolištvom in razvojem slovenske narodne identitete v prelomnem stoletju, ki ga zaznamujeta dve veliki revoluciji: meščanska revolucija leta 1848 in komunistični prevzem oblasti po drugi svetovni vojni. Projekt prinaša svež metodološki pristop, ki temelji na dveh prepletenih metodoloških izhodiščih, in sicer intelektualni in transnacionalni zgodovini. To je pri študijah razvoja narodnosti in nacionalizma nujno, saj razvoj omenjenih fenomenov pojavov ni potekal zamejeno znotraj posameznih političnih meja. Še toliko bolj je upoštevanje transnacionalne dimenzije potrebno pri preučevanju delovanja katoliškega tabora, saj je slednji že sam po sebi transnacionalen. Strategija diseminacije projektnih rezultatov predvideva aktivno vpetost v mednarodni znanstveni dialog na najvišji ravni.

Osnova za doseganje raziskovalnih rezultatov, za doprinos k znanosti in nasploh k družbi je znanstvena odličnost, ki je glavno vodilo SCNR. To zagotavlja s spodbujanjem raziskovalcev k aktivnemu delovanju v slovenskem in v mednarodnem prostoru, sodelovanju na znanstvenih srečanjih ter vključevanju v raziskovalne projekte. SCNR nenehno stremi k dvigu odmevnosti raziskovalnih rezultatov z objavo znanstvenih prispevkov v revijah z visokim faktorjem vpliva. Znanstveno odličnost zagotavlja tudi s krepitvijo notranjega dialoga, medinstitucionalnega sodelovanja,

interdisciplinarnostjo ter iskanjem najboljših rešitev. SCNR se pri tem trudi tudi za enakost spolov in enake možnosti pri zaposlovanju in kariernem napredovanju ter vlaga v razvoj mlajših kadrov in raziskovalcev.

2.1 Nove raziskave in uvajanje novih metodoloških pristopov ter raziskovalnih področij

Raziskave SCNR so usmerjene v preučevanje sodobne slovenske zgodovine s posebnim poudarkom na zgodovini avtoritarnih in totalitarnih režimov. Kronološki poudarek je na zgodovini slovenskega prostora v 20. stoletju, ki je globoko povezana z vzponom in razvojem različnih oblik avtoritarnosti in totalitarizmov. Raziskave novih tematskih področij gradijo na dosedanjih dosežkih, obenem pa jih želijo preseči, tako v smislu odpiranja tematik, ki jih slovensko in mednarodno zgodovinopisje še nista podrobneje obravnavala, kot v smislu raziskovanja slabo poznanih in neozaveščenih vidikov (simbolnega) nasilja totalitarnih in avtoritarnih režimov. Raziskave novih tematskih področij se nujno povezujejo z novimi metodološkimi pristopi, tako kompleksna problematika prav tako zahteva interdisciplinarni pristop.

Raziskave, povezane z različnimi vidiki zgodovine totalitarnih in avtoritarnih režimov v Evropi, predstavljajo enega najpomembnejših tematskih sklopov mednarodne zgodovinopisne produkcije. Zgodovinopisna obravnava totalitarnih režimov in njihovega kršenja človekovih pravic skozi 20. stoletje je doživela številne spremembe. V metodološkem oziru je pri tem opazen premik od zgodovinskih raziskav, zasnovanih v nacionalnem ključu, k raziskavam, ki poudarjajo primerjave, povezave, omrežja. Zgodovinopisje v zadnjih desetletjih tako zaznamuje prehod od nacionalnocentričnega fokusa k perspektivi transnacionalnosti. Omenjeni preskok se kaže kot posebno relevanten tudi za raziskovalni fokus programa, saj zaradi že poudarjenega sobivanja vseh treh totalitarnih režimov na slovenskem etničnem ozemlju, ki so delno izvirali iz drugih politično-kulturnih okolij, delno pa tudi vplivali drug na drugega, k zgodovini tega pojava ne moremo pristopiti zgolj s stališča nacionalne države, temveč moramo upoštevati ves evropski kontekst. Posledično ima raziskava velik potencial za globlje primerjalno utemeljeno razumevanje nasilja in drugih oblik kršenja človekovih pravic, značilnega za vse tri totalitarne režime, pa tudi za njihovo medsebojno prepletanje, vsaj na ravni posameznih političnih in kulturnih akterjev. Zgodovinopisje zaznamuje tudi izrazita razširitev tematskega fokusa. Od politično-nacionalne dogodkovne zgodovine se v zadnjih letih čedalje bolj usmerja h kulturnozgodovinskim raziskavam, kamor med drugim sodijo študije spomina, reprezentacije različnih političnih ideologij in identitet ter, raziskave vsakdanjega življenja.

Za uspešno izvedbo strateškega in dolgoročnega cilja **Nove raziskave in uvajanje novih metodoloških pristopov ter raziskovalnih področij** so predvideni naslednji ukrepi:

2.1.1 Redne notranje in zunanje evalvacije, ki vključujejo institucionalno samoevalvacijo znanstveno raziskovalne dejavnosti (Komisija za izvajanje postopkov spremljanja, vrednotenja in nadzora raziskovalnih programov ter za izbor mentorjev in mladih raziskovalcev) ter evalvacijo raziskovalnih programov in projektov (vodilni delavci, vodje programov in projektov ter mednarodni znanstveni svetovni odbor). Redne notranje in zunanje evalvacije bodo spremljale znanstveno uspešnost programskih in projektnih skupin. Ukrepi poteka periodično.

2.1.2 Krepitev obstoječih raziskovalnih programov in projektov, ki bo potekala v skladu z rezultati evalvacije. Izvajanje tega ukrepa vključuje: iskanje možnosti za dodatno financiranje in zaposlovanje, ki spodbujata odpiranje novih tematik, interdisciplinarnost in vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje; razvoj novih raziskovalnih področij v navezavi na obstoječe programe in projekte; izvajanje programa mladih raziskovalcev. Ukrepi poteka kontinuirano.

2.1.3 Dvig odmevnosti raziskovalnih dosežkov: Odmevnost dosežkov že sedaj dokazuje kakovostna umestitev člankov, saj se številni po metodologiji ARIS uvrščajo med izjemne dosežke (A*) in zelo kvalitetne dosežke (A). Vzpostavljeni so mehanizmi za spodbujanje raziskovalcev k izboljšanju raziskovalnih dosežkov (interni pravilniki o raziskovanih nazivih in napredovanju, medinstitucionalno in mednarodno sodelovanje, spodbujanje odprte znanosti, spodbujanje raziskovalcev k objavi znanstvenih prispevkov v revijah z visokim faktorjem vpliva, spodbujanje raziskovalcev k aktivnemu delovanju v slovenskem in v mednarodnem prostoru, k sodelovanju na znanstvenih srečanjih ter k vključevanju v raziskovalne projekte), ki jih zavod že izvaja in jim bo posebno pozornost posvečal tudi v prihodnje. Ukrepi poteka kontinuirano.

2.2 Diseminacija v akademsko in neakademsko javnost

Vodstvo zavoda in raziskovalci se zavedajo pomena in stremijo k odprti znanosti in odprtemu dostopu do rezultatov. Temu ustrezno je zasnovana tudi strategija diseminacije. Vodstvo zavoda in raziskovalci se posvečajo promociji znanosti ter širjenju rezultatov raziskav tako med strokovno kot splošno javnostjo. Raziskovalci so aktivno vpeti v mednarodni in domači znanstveni dialog na najvišji ravni, SCNR pa v skladu s svojim poslanstvom posega tudi na področje širše javnosti. Ključni cilj je razširiti prepoznavnost SCNR ter rezultatov dela njegovih raziskovalcev, hkrati pa prispevati tudi k ideološko in politično neobremenjeni razpravi o preteklih dogodkih in procesih.

V letu 2021 je SCNR uspel revijo *Dileme* vpisati v priznano mednarodno bibliografsko bazo ERIH Plus (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences) in s tem pridobiti primerno točkovanje znanstvenih prispevkov v reviji. Leta 2023 so bile *Dileme* sprejete še v mednarodno bazo Scopus, s čimer so se uvrstile ob bok najpomembnejšim znanstvenim revijam v svetovnem merilu. To je bil tudi eden izmed srednjeročnih ciljev SCNR od leta 2021. V prihodnjih letih načrtujemo nadaljnjo valorizacijo revije, da bi se ta uvrstila v prvo četrtino najuspešnejših znanstvenih revij na področju zgodovinopisja. Trenutno so *Dileme* uvrščene v drugo četrtino Scopus.

Poleg znanstvene odličnosti je pomembno tudi aktivno širjenje raziskovalnih rezultatov v neakademski javnosti. Tematika, ki se ji posveča raziskovalni program, namreč zadeva aktualna družbena vprašanja, s katerimi se slovenski prostor sooča že vrsto let. Nerazčiščen odnos do preteklosti močno obremenjuje slovenski javni prostor in prispeva k vedno očitnejši polarizaciji družbe. Rešitev tega problema ni v zamolčevanju neprijetnih vidikov preteklosti, temveč v dvigu ravni družbenega diskurza, kjer lahko pomembno vlogo odigra prav neobremenjen zgodovinski pristop. Rezultati raziskav programske skupine prispevajo k ideološko in politično neobremenjeni razpravi o dogajanju in procesih med drugo svetovno vojno in po njej ter vplivajo na zavest o nujnosti spoštovanja temeljnih človekovih pravic in svoboščin, predvsem z namenom, da se take kršitve ne bi več ponovile. Rezultate dela nameravamo širiti s pomočjo nacionalnih in regionalnih medijev (v obliki intervjujev in drugih oddaj na televiziji in radiu), pa tudi v obliki javnih predavanj in okroglih miz. Na ta način bodo raziskovalne dejavnosti in rezultati raziskovalnega programa dostopni širši javnosti.

Za uspešno izvedbo strateškega in dolgoročnega cilja **Diseminacija v akademsko in neakademsko javnost** so predvideni naslednji ukrepi:

2.2.1 Širjenje rezultatov raziskav med strokovno javnostjo: Organizacija znanstvenih srečanj, sodelovanje raziskovalcev na drugih znanstvenih srečanjih, prenos rezultatov raziskav v pedagoški proces, usposabljanje mladih raziskovalcev. Ukrepi poteka kontinuirano.

2.2.2 Vzpostavitev repozitorija oziroma vključitev v nacionalni portal odprte znanosti: V skladu s principi odprte znanosti, ki stremi k čim boljši in čim širši dostopnosti do znanstvenih podatkov in rezultatov raziskav ter njihovi ponovni uporabi, ter v skladu s principi digitalne humanistike, je eden

od strateških ciljev SCNR odprt dostop do znanstvenoraziskovalnega opusa njegovih raziskovalcev. Ukrep poteka kontinuirano.

2.2.3 Promocija znanstvenih in razvojnih dosežkov v splošni javnosti ter popularizacija znanosti: vodstvo zavoda in raziskovalci kontinuirano izvajajo promocijo znanstvenih dosežkov, ki pripomore k dvigu ravni družbenega diskurza (diseminacija raziskovalnega dela v nacionalnih in regionalnih medijih ter na drugih javnih dogodkih). Ukrep poteka kontinuirano.

2.2.4 Izobraževalna in muzejska dejavnost v zaporniških celicah na Beethovnovi 3: Zaporniške celice v stavbi na Beethovnovi ulici 3 v Ljubljani so bile leta 2007 razglašene za kulturni spomenik državnega pomena. SCNR je v sklopu priprav celostne predstavitve zaporniških celic na Beethovnovi 3 v Ljubljani raziskal zgodovino stavbe ter se od leta 2022 intenzivno posvečal raziskovanju sistema zaporov in kazenskih ustanov, kamor so bile vključene tudi omenjene celice. Razstava se je omejila na umestitev zaporniških celic v kazenski sistem Ljubljane v prvih letih po vojni. Predstavila bo kršenje človekovih pravic v prvih letih po drugi svetovni vojni ter popravo krivic v obdobju po osamosvojitvi Republike Slovenije. Odprte stalne razstave v celicah je predvideno spomladi 2025. Razstava bo odprta za širšo javnost s poudarkom na šolskih skupinah, prostor bo služil tudi za organizacijo dogodkov, občasnih razstav in predavanj. Ukrep poteka kontinuirano.

2.3 Intenzivno vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje

SCNR v skladu s svojo vizijo stremi k intenzivni vpetosti v mednarodno raziskovalno okolje. Vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje omogoča izmenjavo raziskovalnih spoznanj in izkušenj, lažje publiciranje v tujih revijah ter nove možnosti za projektna sodelovanja. Čeprav je SCNR s svojo mrežo sodelovanj pozicioniran v domačem in mednarodnem prostoru, evropskem in globalnem, je raziskovalno večinoma vpet v specifične slovenskega prostora. S svojo strategijo komunikacije zato želi okrepiti, povezati in strateško nadgraditi dosedanje aktivnosti raziskovalcev ter na tej osnovi utrditi prepoznavnost inštituta v nacionalnem in mednarodnem okolju. V preteklosti si je SCNR že prizadeval za bilateralne projekte (npr. projekt »Od Jugoslavije do Jugoslavije: Primerjalni pristop k slovenski in srbski sodobni zgodovini«, ki ga je prijavil v sodelovanju z Institutom za savremeno historijo iz Beograda, in se je nameraval posvetiti preučevanju različnih tematik slovensko-srbskih odnosov v obdobju obstoja prve in druge jugoslovanske države od leta 1918 do razpada leta 1991) in to usmeritev želi ohranjati tudi v prihodnje.

Končni dolgoročni cilj SCNR je, da bi se še bolj uveljavil kot prepoznavno akademsko jedro za preučevanje totalitarizmov ter kršenja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ne le v slovenskem, temveč tudi v mednarodnem prostoru. Raziskovalce bo zaznamovala njihova znanstvena odličnost, poznavanje in apliciranje sodobnih metodoloških pristopov ter vpetost v znanstveni dialog. Rezultati raziskovalnega dela se bodo širili v strokovni in laični javnosti, s čimer nameravamo prispevati k dvigu ravni družbenega dialoga ter krepiti zavedanje o pomenu človekovih pravic.

Za uspešno izvedbo strateškega in dolgoročnega cilja **Intenzivno vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje** so predvideni naslednji ukrepi:

2.3.1 Vzdrževanje obstoječih mednarodnih mrež, ki so bile vzpostavljene s podpisi sporazumov o sodelovanju (Institut za savremeno historijo iz Beograda in Hrvatski institut za povijest iz Zagreba). Iskanje strateških partnerjev in tesnejših povezav s sorodnimi institucijami preko članstva v mednarodnih mrežah (Platforma evropskega spomina in vesti). Na podlagi podpisanih dogovorov in obstoječih stikov s tujimi inštituti načrtujemo organizacijo skupnih znanstvenih srečanj in prijavo skupnih raziskovalnih projektov. Ukrep poteka kontinuirano.

2.3.2 Krepitev dialoga z mednarodno humanistiko: vključitev in sodelovanje v novih mednarodnih raziskovalnih infrastrukturah preko bilateralnih projektov ter preko sodelovanja na mednarodnih znanstvenih srečanjih, spodbujanje raziskovalnih obiskov v tujini, vključevanje gostujočih raziskovalcev v delo SCNR. Ukrep poteka kontinuirano.

3. RAZVOJNI CILJI

3.1 Prijava novih raziskovalnih projektov

Raziskovalci SCNR so raziskovalno aktivni in uspešni ter pri tem dosegajo pomembne znanstvene dosežke ter pridobivajo projekte na nacionalni ravni (kot vodje programov in projektov ARIS). Z novimi raziskovalnimi projekti želi institucija okrepiti in nadgraditi obstoječe znanstvenoraziskovalno delo ter razširiti polje svojega delovanja.

SCNR si bo prizadeval prijaviti vsaj en raziskovalni projekt letno (tudi kot partnerska organizacija). V pripravi projektnih predlogov se bo zanašal tako na izkušnje raziskovalcev, ki so bili že uspešni, kot z vključevanjem raziskovalcev iz drugih disciplin. To strategijo SCNR že uspešno uveljavlja. Leto 2025 je začel s prijavo več raziskovalnih projektov na razpis ARIS, katerih rezultati ne bodo pomembni le za slovensko, temveč tudi za mednarodno humanistiko:

- Kot partnerska institucija je SCNR sodeloval pri prijavi temeljnega raziskovalnega projekta Nove univerze »Naši in njihovi: usode narodnih manjšin križišču Alp in Jadranskega morja v transnacionalni perspektivi (1918–1948)«, ki prinaša nov koncept raziskav narodnih manjšin na Slovenskem v prvi polovici 20. stoletja. Gre za transnacionalni pristop, s katerim bodo raziskave zajele problematiko manjšin na celotnem slovenskem ozemlju, upoštevajoč mednarodni kontekst. Vsebinsko bo položaj manjšin analiziran s treh soodvisnih perspektiv, in sicer z vidika (spreminjajočega se) politično-idejnega mednarodnega konteksta, z vidika začetkov znanstvenega preučevanja manjšinske problematike v tem obdobju in z vidika dinamike življenja narodnih manjšin, vključno s »pogledom od spodaj«. Gre za diferenciran raziskovalni pristop, ki temelji na sodobnih raziskovalnih metodah družboslovnih in humanističnih ved in vključuje sodelovanje z mednarodnim svetovalnim odborom.
- Tudi temeljni raziskovalni projekt »Posvečeni prostori v primežu ideologij: sakralna arhitektura na Slovenskem med modernizacijo, nacionalizmom in komunizmom, 1861–1965«, ki ga je SCNR prijavil v sodelovanju z ZRC SAZU, obravnava tematiko, ki je bila doslej v slovenski in mednarodni humanistiki deležna le malo pozornosti, to je ideološke in politične konotacije sakralne arhitekture na ozemlju današnje Slovenije v času velikih družbenopolitičnih sprememb, ki so zaznamovale zgodovinski razvoj od sredine 19. do sredine 20. stoletja. Projekt raziskuje večplastne obrise idejnopoličnih pomenov, ki jih je pridobila sakralna arhitektura (tako katoliška kot nekatoliška), pri čemer se osredotoča na prepletanje družbeno-politične preobrazbe in (spreminjajočega se) dojemanja sakralne arhitekture. Raziskovalno področje projekta lahko umestimo v širše polje študij, ki se ukvarjajo z ideološko nabito prostorsko politiko, ki je v zadnjih letih postala pogost predmet raziskav v različnih vejah humanistike.
- Tretji temeljni raziskovalni projekt z naslovom »Koliko vojne prenese mir? Variacije vojaškega in okupacijskega nasilja v obdobju 'ugašanja luči'« je bil prijavljen v sodelovanju z ZRC SAZU in Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani. Projekt tako vsebinsko kot metodološko predstavlja nov pristop k proučevanju vojaškega nasilja na Slovenskem v obdobju prve svetovne vojne. V treh tematskih sklopih bo projekt analiziral obdobje pred njo, to je zamisli o morebitni vojni in prakse v predhodnih spopadih, samo vojno in čas po njej, ki je bil zaznamovan z izkušnjami in novimi koncepti.

Čas od prve do druge svetovne vojne z erupcijo izbruhom vseobsegajočega nasilja je čas konceptualne globalizacije oziroma mondializacije; projekt želi reflektirati tudi ta proces in s tem preseči evropocentričnost, ki temeljno označuje genezo prve svetovne vojne, in postaviti trdno osnovo za primerjalno analizo strukture nasilja obeh svetovnih vojn.

- V okviru razpisa Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije za mobilnost slovenskih raziskovalcev iz tujine v matico je bil uspešno prijavljeno sofinanciranje manjšega raziskovalnega projekta.

Za uspešno izvedbo razvojnega cilja **Prijava novih projektov** so tudi v nadaljevanju predvideni naslednji ukrepi:

3.1.1 Prijavljanje raziskovalnih projektov in pridobivanje dodatnih sredstev iz različnih virov, tako iz projektov ARIS kot iz drugih javnih virov. SCNR se bo pri pripravi projektnih predlogov tudi v nadaljevanju naslanjal na izkušnje raziskovalcev z uspešnim prijavljanjem projektov na razpise ARIS, obenem pa bo projekte zasnoval v sodelovanju z drugimi raziskovalci in sledil novim raziskovalnim idejam in novim oblikam sodelovanja. V ta namen so že vzpostavljeni so mehanizmi ki spodbujajo raziskovalce k pridobivanju dodatnih sredstev in prijavljanju raziskovalnih projektov. SCNR jim bo posebno pozornost posvečal tudi v prihodnje. Ukrej poteka kontinuirano.

3.1.2 Prijava projektov, ki omogočajo znanstveno-raziskovalno mobilnost: S pomočjo Programa dr. Aleša Debeljaka, ki omogoča vrnitev slovenskih znanstvenikov in znanstvenic iz tujine ter nadaljevanje njihovega raziskovalnega dela v domačem okolju, in štipendijskega sklada, ki omogoča znanstveno-raziskovalno mobilnost, bo SCNR v svoje raziskovalno okolje vključeval nove raziskovalce. SCNR se je že (uspešno) prijavljal na omenjena programa in bo to aktivnost tudi nadaljeval. Ukrej poteka kontinuirano.

3.2 Internacionalizacija

Internationalizacija predstavlja pomembno strateško in dolgoročno usmeritev SCNR, ki s tem želi postati prepoznavna raziskovalna ustanova na področju humanistike. Zavod želi nadgraditi obstoječe oblike mednarodnega sodelovanja oziroma mrežo sorodnih mednarodnih institucij ter redno vzdrževati stike z raziskovalci na nadnacionalni ravni. Vse to so pomembne strategije za povečanje uspešnosti prijav na razpise, financirane iz skladov Evropske unije. Poleg tega se SCNR trudi, da bi vsako leto organiziral vsaj en mednarodni simpozij z uveljavljenimi tujimi raziskovalci, da uveljavljene tuje raziskovalce vključuje v evalvacijo znanstveno-raziskovalnega dela (mednarodni svetovalni odbori), da z njimi sodeluje pri pripravi domačih znanstvenih srečanj, delavnic in publikacij. V ta krog sodi tudi revija *Dileme*, ki se je z uvrstitvijo v mednarodno bazo Scopus začela uveljavljati v mednarodnem prostoru. SCNR prav tako spodbuja svoje raziskovalce, da sodelujejo na mednarodnih znanstvenih srečanjih v tujini.

SCNR si bo v naslednjem srednjeročnem obdobju prizadeval pridobiti vsaj dva evropska projekta v shemi Obzorje Evropa. Pri tem si bo pomagal z izkušnjami raziskovalcev z uspešnim prijavljanjem projektov. SCNR prav tako pomaga raziskovalcem, večinoma mlajšim doktorjem, pridobiti štipendijo MSCA.

Za uspešno izvedbo razvojnega cilja **Internacionalizacija** so predvideni naslednji ukrepi:

3.2.1 Pridobivanje sredstev iz mednarodnih projektov: Na podlagi preteklih izkušenj raziskovalcev in zunanjih sodelavcev z uspešnim prijavljanjem projektov na mednarodni ravni si bomo prizadevali pridobiti mednarodne projekte (prijava projektov v okviru programa Obzorje, MSCA, razvoj mehanizmov za spodbujanje prijav na mednarodne razpise). Ukrej poteka kontinuirano.

3.2.2 Krepitev mednarodnih povezav: Dosedanje oblike mednarodnega sodelovanja bomo nadgradili in razširili z novimi oblikami sodelovanja (razvoj ukrepov za krepitev mednarodne mobilnosti raziskovalcev, razvoj ukrepov za krepitev vključevanja v mednarodne infrastrukture). Ukrej poteka kontinuirano.

3.3 Zbiranje podatkov in ustvarjanje baz

V okviru zaključenih in tekočih raziskovalnih programov projektov ter v okviru posebne notranje enote SCNR, ki je nudi podporno dejavnost znanstveno-raziskovalni, je zavod pridobil veliko gradiva: pričevanja, arhivski dokumenti, zapuščine, literatura, periodika, rokopisi in drugo. V želji, da bo gradivo dostopno tako notranjim kot zunanjim raziskovalcem, institucija poleg zbiranja podatkov oblikuje tudi njihove baze. Zavod se zavzema za odprto znanost, odprt dostop do rezultatov in gradiva. Zavod in raziskovalci, če je le možno, stremijo k odprtem dostopu do vseh svojih objav. Na ta način SCNR stremi k vnašanju digitalnih orodij in metod v raziskave in njihovo diseminacijo, saj lahko v globalnem svetu na ta način prispevamo k širjenju znanja. Zato se SCNR zavzema za digitalizacijo vseh virov, saj s tem omogočam njihovo trajno ohranitev in širšo dostopnost.

Načrtuje se nadaljevanje zbiranja pričevanj ter njihova analiza, obdelava in shramba na SCNR. Pričevanja redno predstavljamo na Radiu Ognjišče v oddaji Moja zgodba, ki objavlja tako zgodbe posameznikov kakor tudi strokovne razprave s področja kršenja človekovih pravic, totalitarizmov na Slovenskem, razvoja demokracije in samostojnosti slovenske države. Predvidena je ena radijska oddaja na mesec oziroma 12 na leto. SCNR kontinuirano nadgrajuje spletno stran Zakladnica spominov, tako vsebinsko kot tehnično. Ustvarjeni so bili deskriptorji za klasifikacijsko razporeditev pričevalcev. S tehnično optimizacijo je spletna stran postala bolj pregledna in enostavna za uporabnike. V letu 2025 se načrtuje nadgradnja z dodatno pod-stranjo »Nazaj v Slovenijo« (sofinanciranje projekta je bilo prijavljeno pri uradu Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu). Doseči želimo, da bodo pričevanja, ki smo jih zbirali med Slovenci doma in po svetu, dostopna čim širšemu krogu zainteresiranih uporabnikov, pri čemer dajemo posebni ciljni poudarek mladim, predstavnikom tretje in četrte generacije potomcev beguncev ter strokovni in znanstveni javnosti, ki bi želela posneta pričevanja vključiti v svoje znanstveno in strokovno raziskovalno delo.

SCNR prav tako na podlagi zbranega načrtuje vzpostavitev različnih baz (npr. baza gradiva Komisije Vlade Republike Slovenije za izvajanje zakona o popravni krivi, baza pridobljene dokumentacije lokalnih Pučnikovih komisij o povojnem nasilju). V letu 2023 se je pričelo urejanje in digitaliziranje kopij arhivskega gradiva zbirke pokojnega zgodovinarja Toneta Ferenc, ki jih je SCNR pridobil od Inštituta za novejšo zgodovino. SCNR kontinuirano nadaljuje z digitalizacijo. V prihodnosti načrtuje tudi digitalizacijo drugih arhivov, ki jih je pridobil od zasebnikov.

Za uspešno izvedbo razvojnega cilja **Zbiranje podatkov in ustvarjanje baz** so predvideni naslednji ukrepi:

3.3.1 Vzdrževanje obstoječih baz in zbirke podatkov: Za obstoječe baze in zbirke podatkov je ključnega pomena redno posodabljanje ter redna in kvalitetna digitalizacija gradiva (zagotavljanje sredstev in kadrov za redno vzdrževanje in posodabljanje obstoječih baz iz zbirke podatkov). Ukrej poteka kontinuirano.

3.3.2 Ustvarjanje novih baz podatkov na podlagi že zbranega gradiva ter kontinuirano zbiranje novega gradiva. Ključni cilj je ustvariti nove baze podatkov, ki bodo na voljo raziskovalcem pri njihovem delu. V ta namen je predvideno zagotavljanje kadrov za obdelavo gradiva in ustvarjanje novih baz, zagotavljanje sredstev za ustrezno raziskovalno opremo, zagotavljanje sredstev za infrastrukturo, ki bo omogočala varen in zanesljiv način shranjevanja podatkov. Ukrep poteka kontinuirano.

3.3.3 Vzdrževanje in posodobitev raziskovalne infrastrukture je eden od pogojev za kvalitetno delovanje obstoječih baz in za ustvarjanje novih baz (zagotavljanje sredstev za infrastrukturo, ki je potrebna za kvalitetno, trajno in varno shranjevanje baz in zbirk podatkov). Ukrep poteka kontinuirano.

Znanstvena odličnost

Znanstvena odličnost je glavno vodilo SCNR in osnova za doseganje raziskovalnih rezultatov, za doprinos k znanosti in nasploh k družbi. Je ključna za prepoznavnost in kakovost našega raziskovalnega dela. Odmevnost dosežkov že sedaj dokazujejo uspešne prijave raziskovalnih projektov in kakovostna umestitev člankov, saj se številni po metodologiji ARIS uvrščajo med izjemne dosežke (A*) in zelo kvalitetne dosežke (A). Citiranost naših raziskav v znanstveni skupnosti pa kaže na njihov vpliv in pomembnost v zgodovini pisja. SCNR bo znanstveno odličnost tudi v prihodnje zagotavljal v skladu z dolgoročno strategijo. Kontinuirano se bo zavzemal za dvig odmevnosti raziskovalnih rezultatov, zlasti za dvig izjemnih dosežkov, zelo kvalitetnih dosežkov in čistih citatov. Še naprej bo stremel k temu, da bo spodbujal raziskovalce k objavi znanstvenih prispevkov v revijah z visokim faktorjem vpliva in spodbujal njihovo aktivno delovanje v slovenskem in v mednarodnem prostoru, sodelovanje na znanstvenih srečanjih ter vključevanje v raziskovalne projekte. Znanstveno odličnost bo prav tako zagotavljal s krepitvijo notranjega dialoga, medinstitucionalnega sodelovanja, interdisciplinarnostjo ter iskanjem najboljših rešitev. Svojo znanstveno odličnost bo gradi tudi na mednarodni vpetosti in rednih mednarodnih presojah raziskovalnih projektov. Za znanstveno odličnost je obenem nujno potrebno spremljati in aplicirati najnovejše metodološke pristope in teoretična spoznanja zgodovini pisja in sorodnih disciplin, kar je prav tako ena od dolgoročnih strategij SCNR. Poleg tega se bo zavod še naprej trudil za enakost spolov in enake možnosti pri zaposlovanju in kariernem napredovanju ter vlaganje v razvoj mlajših kadrov in raziskovalcev.

Družbeni in gospodarski vpliv

Družbeni in gospodarski vpliv znanstvenoraziskovalne dejavnosti SCNR temelji na štirih stebrih, to so aktivna diseminacija rezultatov, doprinos k razvoju stroke, prenos znanja v prakso ter doprinos k dvigu ravni družbenega diskurza. Ključni cilj je razširiti prepoznavnost SCNR ter rezultatov dela njegovih raziskovalcev, hkrati pa prispevati tudi k ideološko in politično neobremenjeni razpravi o preteklih dogodkih in procesih. Načrt diseminacije predvideva aktivno vpetost SCNR v mednarodni znanstveni dialog na najvišji ravni, pri čemer si zavod kontinuirano prizadeva za doprinos k razvoju stroke. Zato stremi k odprti znanosti in odprtemu dostopu do rezultatov ter se posveča promociji znanosti ter širjenju rezultatov raziskav tako med strokovno kot splošno javnostjo. Prav tako si prizadeva za vnos digitalnih orodij in metod v raziskave in njihovo diseminacijo. V želji, da bo gradivo, ki ga je zavod pridobil v okviru raziskovalnega dela (pričevanja, arhivski dokumenti, zapuščine in drugo), dostopno tako notranjim kot zunanjim raziskovalcem, zbrano gradivo že digitalizira in bo s to dejavnostjo tudi nadaljeval. Prav tako na podlagi zbranega gradiva načrtuje vzpostavitev različnih podatkovnih baz, ki bodo javno dostopne. Širjenje rezultatov raziskav med strokovno in laično javnostjo vključuje tako javne dogodke (različna znanstvena srečanja in delavnice, diseminacija raziskovalnega dela v nacionalnih in regionalnih medijih ter na drugih javnih dogodkih) kot vzpostavitev repozitorija oziroma vključitev v nacionalni portal odprte znanosti. Pomemben dejavnik v širjenju rezultatov je tudi revija Dileme, ki si je odmevnost povečala s sprejemom v mednarodno bazo Scopus. Preko pedagoškega procesa in usposabljanja mladih raziskovalcev SCNR omogoča prenos znanja v prakso. V ta namen zavod prav tako izvaja različne aktivnosti za postavitev stalne razstave v zaporniških celicah na Beethovnovi 3 v Ljubljani, ki bo odprta v letu 2025. Z razstavo, ki bo osvetlila delovanje kazenskih ustanov v Ljubljani, kršenje človekovih pravic in popravilo krivic, bo SCNR še intenzivneje posegel v javni prostor. Tematika, ki se ji posvečajo raziskovalci SCNR, zadeva aktualna družbena vprašanja, s katerimi se slovenski prostor sooča že vrsto let. Rezultati njihovih raziskav prispevajo k ideološko in politično neobremenjeni razpravi o dogajanju in procesih med drugo svetovno vojno in po njej ter vplivajo na zavest o nujnosti spoštovanja temeljnih človekovih pravic in svoboščin, predvsem z namenom, da se take kršitve ne bi več ponovile.

Mednarodna vpetost

SCNR v skladu s svojo vizijo stremi k intenzivni vpetosti v mednarodno raziskovalno okolje. Vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje omogoča izmenjavo raziskovalnih spoznanj in izkušenj, lažje publiciranje v tujih revijah ter nove možnosti za projektna sodelovanja. Čeprav je SCNR s svojo mrežo sodelovanj pozicioniran v domačem in mednarodnem prostoru, evropskem in globalnem, je raziskovalno večinoma vpet v specifične slovenskega prostora. S svojo strategijo komunikacije zato želi okrepiti, povezati in strateško nadgraditi dosedanje aktivnosti raziskovalcev ter na tej osnovi utrditi prepoznavnost inštituta v nacionalnem in mednarodnem okolju. V preteklosti si je SCNR že prizadeval za bilateralne projekte (npr. projekt »Od Jugoslavije do Jugoslavije: Primerjalni pristop k slovenski in srbski sodobni zgodovini«, ki ga je prijavil v sodelovanju z Institutom za savremenu istoriju iz Beograda, in se je nameraval posvetiti preučevanju različnih tematik slovensko-srbskih odnosov v obdobju obstoja prve in druge jugoslovanske države od leta 1918 do razpada leta 1991) in to usmeritev želi ohranjati tudi v prihodnje. Končni dolgoročni cilj SCNR je, da bi se še bolj uveljavil kot prepoznavno akademsko jedro za preučevanje totalitarizmov ter kršenja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ne le v slovenskem, temveč tudi v mednarodnem prostoru. Raziskovalce bo zaznamovala njihova znanstvena odličnost, poznavanje in apliciranje sodobnih metodoloških pristopov ter vpetost v znanstveni dialog. Rezultati raziskovalnega dela se bodo širili v strokovni in laični javnosti, s čimer nameravamo prispevati k dvigu ravni družbenega dialoga ter krepiti zavedanje o pomenu človekovih pravic.

Za uspešno izvedbo strateškega in dolgoročnega cilja Intenzivno vključevanje v mednarodno raziskovalno okolje so predvideni naslednji ukrepi:

- Vzdrževanje obstoječih mednarodnih mrež, ki so bile vzpostavljene s podpisi sporazumov o sodelovanju (Institut za savremenu istoriju iz Beograda in Hrvatski institut za povijest iz Zagreba). Iskanje strateških partnerjev in tesnejših povezav s sorodnimi institucijami preko članstva v mednarodnih mrežah (Platforma evropskega spomina in vesti). Na podlagi podpisanih dogovorov in obstoječih stikov s tujimi inštituti načrtujemo organizacijo skupnih znanstvenih srečanj in prijavo skupnih raziskovalnih projektov.

- Krepitev dialoga z mednarodno humanistiko: vključitev in sodelovanje v novih mednarodnih raziskovalnih infrastrukturah preko bilateralnih projektov ter preko sodelovanja na mednarodnih znanstvenih srečanjih, spodbujanje raziskovalnih obiskov v tujini, vključevanje gostujočih raziskovalcev v delo SCNR.